

Пилипчук І. В.

студентка 47 групи ННІ педагогіки,
Житомирського державного університету імені Івана Франка
Науковий керівник: канд.пед.наук Сорочинська О.А.

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ЛАНКИ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР

Оновлення та розвиток системи початкової освіти вимагає від педагогічної науки й практики вивчення та впровадження нових методів навчання і виховання. Для реалізації концепції школи щодо цілісного розвитку особистості необхідно передусім глибоко та всесторонньо аналізувати навчальний процес. Усе це свідчить про прагнення освітян плекати національну еліту гармонійно розвинених, творчо мислячих людей. До таких способів активізації пізнавальної діяльності відносять пізнавальний інтерес школяра, який є компонентом пізнавальної активності особистості. Розглядаючи питання активізації пізнавальної діяльності, необхідно враховувати такі важливі складові цієї проблеми як: сутність пізнавального інтересу, його значення в навчанні в контексті вікових особливостей дошкільного віку.

Пізнавальний інтерес людини являє собою досить складний процес взаємодії зовнішніх і внутрішніх чинників (зовнішні – впливи з боку оточуючих: наприклад, педагогічні умови; внутрішні – досвід, світогляд і потреби дитини). Ці фактори у своїй єдності визначають активізацію діяльності особистості, яка здійснює вплив на загальний розвиток психологічних процесів людини. Тому, дуже ефективно добирати такі форми, методи та засоби, які будуть здатні активізувати пізнавальний інтерес молодшого школяра. Саме до таких методів належить дидактична гра.

Дидактична гра для учня початкової школи, дуже важлива, ефективна й зрозуміла. Гра дитини – це відображення її досвіду. Учитель, передаючи знання за допомогою гри, враховує не тільки майбутні інтереси школяра, а й задовольняє наявні. Використовуючи гру, вчитель організує навчальну

діяльність виходячи з природних потреб дитини, а не зі своїх (дорослих) розумінь, зручності та порядку.

Актуальність дослідження. Роль ігрової діяльності у житті та розвитку молодшого школяра розкрита у дослідженнях Є. Аркіна, П. Блонського, Л. Виготського, О. Запорожця, В. Зеньківського, П. Чамати та ін. Методичні засади щодо керівництва ігровою діяльністю школяра відображають дослідження Л. Артемова, Г. Григоренко, Н. Гавриш, Н. Кудикіна, Н. Короткова, К. Щербаковата та інших.

Мета статті – здійснити теоретичний аналіз та практичну перевірку ефективності пізнавальних інтересів учнів початкової ланки освіти засобами дидактичних ігор.

Поняття «інтерес» має багатогранний зміст, форми прояву та роль для становлення й життєдіяльності особистості. На думку Б. Ананьєва, А. Ухтомського та інших, пізнавальний інтерес – це вибіркова спрямованість особистості до пізнання будь-чого, до вивчення його сутнісних характеристик та особливостей функціонування. Інтерес до пізнання – самоцінна сутність людини, без якої вона перестає бути особистістю і реагувати на навколишній світ, у якому живе. У всіх підходах утвердилась сутність поняття «пізнавальний інтерес», як інтерес до опанування будь-якою новою інформацією, у тому числі – до навчання [1, с. 116].

Основа пізнавального інтересу дитини – емоційне ставлення, що виражається в позитивному відношенні до об'єкта інтересу. Яскраві позитивні емоції, визначають потреби дітей у пізнанні, дослідженні навколишнього середовища, сприяють новим мотивам діяльності, призводять до розвитку дослідницьких здібностей. Пізнавальний інтерес породжує активність, завдяки якій в свою чергу зміцнюється і поглиблюється пізнавальний інтерес. Властивості активності, як риси особистості складаються в різного плану діяльності (пошуковій, пізнавальній, дослідницькій). Пізнавальна активність знаходить риси інтелектуального і емоційного відгуку на вирішення різних завдань навчання, стимулюючи у дитини бажання більш чуйно прислухатися й

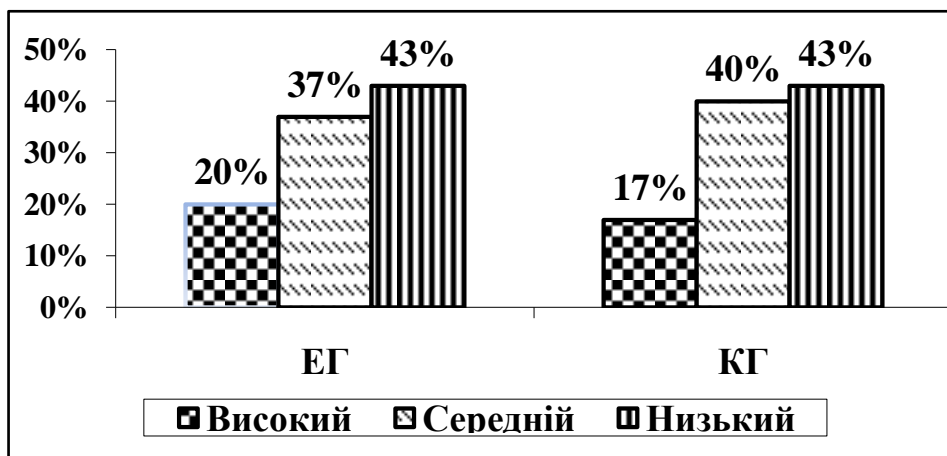
придивлятися до того, що відбувається навколо, шукати цікаві моменти в буденному житті, сприяє дослідницькій діяльності та розвитку дослідницьких здібностей.

Гра – це соціальна потреба й виконує певні суспільні функції, передусім забезпечує передавання суспільного досвіду від одного покоління до іншого. Гра як діяльність притаманна передусім молодому організму, що зумовлене потребою дитини у виявленні активності. Тому, в дитячому віці гра є нормою. Гра є не лише фактором настрою, емоцій дитини, а й важливим чинником розвитку функцій мозку, серцево-судинної, нервової систем її організму [2, с. 300]. Дидактична гра – це засіб формування знань, умінь та уявлень молодших школярів про певні предмети чи явища. Це одна із форм здійснення пізнавальної діяльності дітей у рамках навчально-виховного процесу. Гра містить більші можливості для формування особистості дитини молодшого шкільного віку, ніж будь-яка інша діяльність, оскільки мотиви її мають велику спонукальну силу й дітям зрозуміле співвідношення мотиву і мети гри.

З метою формування пізнавального інтересу молодших школярів засобами гри нами було здійснено експериментальне дослідження. Базою дослідження була Житомирська ЗОШ №28. Експеримент передбачав розробку опитувальників, за допомогою яких ми визначили рівень пізнавального інтересу учнів на уроках природознавства. Окрім того, було проведене опитування педагогів щодо ефективності застосування дидактичних ігор на цих уроках у початкових класах.

За даними ми бачимо, що відсоток учнів із високим рівнем пізнавального інтересу склав в обох групах: у ЕГ – 20%, у КГ – 17%. Із середнім – у ЕГ – 37%, у КГ – 40%. Низький рівень у ЕГ та КГ становив по 43% у кожній. Сформованість пізнавального інтересу обох груп відображає *рис. 1*.

Із огляду на середні та низькі показники рівня пізнавального інтересу ЕГ та КГ, на наступному етапі нами була розроблена та апробована авторська програма формування пізнавального інтересу молодших школярів засобами дидактичних ігор на уроках природознавства.

**Рис.1.Рівень сформованості пізнавального інтересу ЕГ та КГ
(констатувальний етап експерименту)**

На цьому етапі були використані дидактичні ігри на тематику живої та неживої природи, для встановлення зв'язків між природними об'єктами та явищами; для уточнення інформації про способи живлення та діяльності живих організмів: ігри про рослинний світ та особливості його розвитку: «Рости, квітко, розквітай!», «Рослина, комаха, тварина», «Оживи букет», «На гостині у квітів» та ін; ігри на тему тваринного світу: «Рослина, комаха, тварина», «Живе та неживе».

На етапі експерименту нами були використані засоби навчання: показ ілюстрації, перегляд фільмів, мультфільмів із дітьми на тему збереження рослинного і тваринного світу, а також із метою дотримання правил доцільної поведінки у природі: «Заєць-русачок», «Конвалія», «У хатці білочки» та ін.

Повторна діагностика за тими ж рівнями, критеріями та методиками, що і на констатувальному етапі засвідчила, що високий рівень у ЕГ склав 35%, що порівняно більше на 15%, ніж на початковому етапі, середній рівень у цій групі складав 57%, який був 37% на початковому етапі, низький рівень – 8% порівняно із початковим етапом 43%. Показники КГ після формувального етапу експерименту змінилися незначною мірою (рис. 2.).

Таким чином, спираючись на результати експерименту та підводячи підсумки роботи, можемо зробити висновок про ефективність засобів дидактичної гри у розвитку пізнавального інтересу учнів початкової школи.

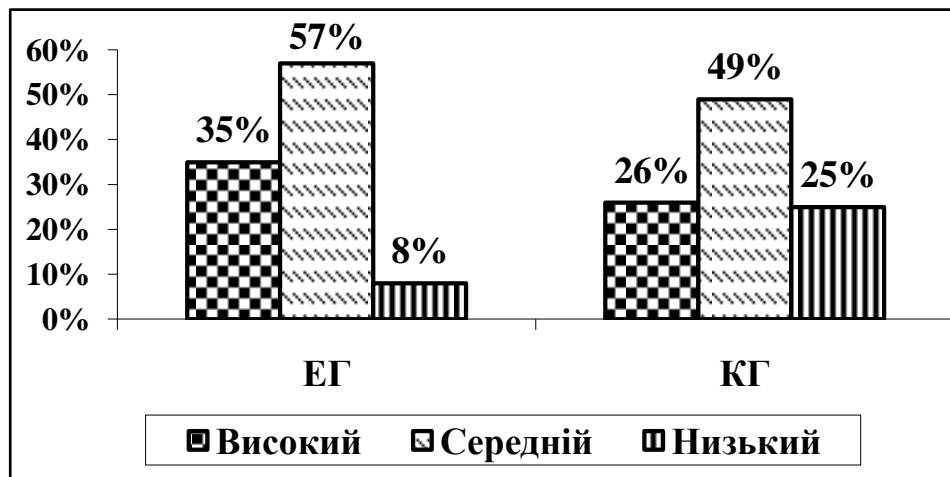

Рис. 2. Рівень сформованості пізнавального інтересу ЕГ та КГ (формульованому етап експерименту)

Висновки. Отже, ігрова діяльність є одним із найважливіших компонентів навчального процесу. Без неї неможливо реалізувати мету та завдання навчання, досягнути відповідних результатів. Ігрова діяльність – це імпровізоване заняття, що має нетрадиційну структуру. Дидактична гра – це діяльність, що має повчальний зміст. Такі ігри можуть бути продуктивними, репродуктивними, творчими, конструктивними, практичними, виховуючими. Можливості ігрової діяльності значні: вони є засобом формування пізнавальної діяльності школярів, засобом активізації учнів у процесі навчальної роботи, а також одним із способів стимулювання й розвитку інтересу до вивчення предметів. Водночас вони реалізують навчальні, розвивальні й виховні завдання, які ставляться перед учнем на кожному уроці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології: [навч. посібник] / І. Дичківська. – К. : Аттіка, 2014. – 384 с.
2. Енциклопедія освіти / акад. пед. наук України; головний редактор В. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 300.
3. Лозова В. Цілісний підхід до формування пізнавальної активності школярів / В. Лозова. – Харків : ОВС, 2000. – 164 с.
4. Мельник В. Інтерація в освітньому процесі: технологія організації / В. Мельник // Управління школою. – 2006. – № 13. – С. 15–34.